

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/2 an 2 fl. 50 cr., 1 an 5 fl., 1 an 10 fl.

Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhia:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/2 an 3 fl. 50 cr., 1 an 7 fl., 1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/2 an 10 franci, 1 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

INSERTIUNILE

Un gir garmond prima-dată 7 cr., a doua-ora 6 cr.

a treia-ora 5 cr., și timbru de 30

Redacția și administrația: Strada Popoale Nr. 15.

Se prenumără și la poște și la librării.

Epistole nefrancate se refușă. — Manuscrise nu se înapoiază

Numeri singuratici à 5 cr. se vând în Sibiu: la librăria „Tipografiei”, societate pe acțiuni și la librăria L. Michaelis, strada Cisnădiei, 27. — În Alba-Iulia: la librăria Weisz Bernat „la loterie”

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

APELUL DAT PRIN DL DR A. FRÂNCU ÎN CAUSA FONDULUI PENTRU MONUMENTUL LUI IANCU

LA 1 AUGUST ST. N. 1895.

Escelența Voastră!

Domnule ministru reg. ung. de interne!

Pentru colecta făcută în favorul monumentului lui Avram Iancu, a fost osândit acusatul la 5 zile arest și s'a decretat confiscarea și încasarea executivă a sumei contribuțiilor, poreclite »daruri de milă», în total 3780 fl. 65 cr. și în bani români 330 lei 50 bani, prin sentențele poliției (nr. 525/95) și a vicecomitetului (nr. 188/95) din Sibiu. Întru aparenta motivarea acestor judecături se invoacă: ordinul ministerului de interne edat în cauza darurilor de milă, dela 16 Aprilie 1882, nr. 18613, §-ul 66 al art. de lege XL din 1879, și ordinul Escelenței Voastre privind la monumentul lui Iancu, edat sub nr. 426, la 15 Martie 1895.

Contra acestor sentențe, am onoare în calitatea mea de apărător, a înainta și motiva următoarea

Apelațiune și cerere de nulitate.

Escelența Voastră!

Domnule ministru de interne!

Pe frontispiciul residenței Maiestății Sale cesaro și apostolice regesti strălucite următoarea deviză de eternă valoare: *Justitia regnorum fundamentum.*

Am deplină încredere în principiul, am firma convingere, că factorii responsabili ai puterii executivă trebuie să-și iee drept maximă conducătoare a declarațiilor și faptelor sale numai și numai adevărul. Mai ales socot însă, că cetățenii liberi întocmai sunt datori a descoperi adevărul în fața puterii. — Animată de aceste convingeri intime, îmi ridic glasul împotriva unei dispozițiuni a Escelenței Voastre, care în disprețul adevărului istoric a atins cu o judecată de înfierare nu numai memoria lui Avram Iancu, această fenomenală figură istorică, încarnațiunea poporului românesc, ci și lupta de apărare a acestui popor. O luptă aceasta, pe care poporul românesc a plătit-o cu viața alor 40.000 de oameni și cu ruinele alor 230 de sate pustiite, luptă pe care a purtat-o întru apărarea ideei monarchice, a continuității de drept autonomice, a libertății și egalei îndreptățiri naționale. Și a purtat-o împotriva acelor, cari prin regim de teroare au comis atentatul de tronare și resturată constituțiunea țerei, au înăbușat drept ideal de stat unificarea forțată a țărilor autonome ale Coroanei și ale deosebitelor rase constitutive de stat, și împotriva acelor cari libertatea nu voiau să o dea decât în schimbul naționalității.

Acest războiu a costat torrente de sânge. Cu toate acestea adevărat învins n'a fost decât singură patria, care deopotrivă își iubește pe toți fiii sei. La crēmile Ei numai vëlul uitărei, le poartă usca și liniștea copillor sei numai glasul împăciuirii o poate reda.

Trebuia, Esc. Voastră, ca să resimțiți profund în urma tradițiilor care vi-se leagă de nume*: căt de mult s'au judecator și parte în această mare controversă. Și totuși Esc. Voastră ați aflat de bine a rupe vëlul uitărei, a înăbuși glasul împăciuirii și a enunța un verdict istoric între mormintele pline de luptătorii căzuți pentru cele două curente de idei.

Circularul Esc. Voastre, care ridică la valoare dogmatică de stat judecata ce ați enunțat și o sancționează cu represii penale, circular a cărui parte istorică a fost declarată secretă, ear' partea dispozitivă penală, întemeiată pe cea istorică, de publică, are textual următorul cuprins:

»Se știe, că agitatorii români plănușo ridicarea unei statue lui Avram Iancu, devenit celebru prin atrocitățile comise de Români contrari patriei asupra Maghiarilor și supra-numit »Regele munților», aranjând colecte parte publice, parte secrete spre acest scop.

* Alusiune la Perzel Mór și Perzel Miklós, fosti generali în revoluțiunea ungurească. Nota trad.

prin ceea-ce intenționează a amăgi și agita pe Români, care nu cunosc trecutul. Eternizarea memoriei unui astfel de individ n'ar fi altceva, decât propovăduirea celui mai negru fanatism de rasă, glorificarea aceluia care »și-a tradat patria», care a fost cauza uciderei și jefuirii familiilor nevinovate.

»Atentatul acesta neputându-se permite ordonez prin aceasta, că ori-unde pe teritoriul țerei s'ar încerca ridicarea unei statue pentru numitul, șefii respectivei localități cercuale sau comitatense s'o împedeze sub grea răspundere personală; colectele pentru acest scop nu se pot suferi, și întru-cât deja s'au întemplat colecte, colectanții — în virtutea legilor și regulamentelor existente — trebuie să fie trași la răspundere, ear' suma adunată să se confiscă.

»Mai observ, că toți aceia, pe care autoritatea îi surprinde colectând, comit delict, și ca atari sunt a se pedepsi cu cincisprezece zile închisoare și 100 fl. amendă.

Prin acest ordin al Esc. Voastre organele inferioare s'au simțit îndreptățite, atribuindu-i putere retroactivă, a aplica acusatului o pedeapsă, prin care se decretază pierderea libertății personale și a enunța confiscarea sumelor de contribuiri, pe care le-a primit în publicitate înainte de edarea aceluia ordin și pe cari deja le-am predat unei a treia persoane. Drept aceea m'vêd necesitat a proiecta asupra tuturor aserțiunilor acestei ordinațiuni razele de lumină ale adevărului și a pune în fața tuturor enunțațiunilor ce cuprind, principiile fundamentale ale constituțiunei, dreptului și legii positive.

Constat, că Esc. Voastră făptuirea acelor cari au inițiat ridicarea unui monument pentru Avram Iancu și au căutat a-l realiza prin contribuiri publice, stigmatizați cu privire la scopul atribuit și la *circumstanțele* de unde a răsărit ideea colectei. Mai constat, că informatorii Esc. Voastre au isbutit să ve câștige, pentru opiniunea, că prin plănuirea unui monument pentru Iancu agitatorii români vor să amăgească și să agite pe Români cari nu cunosc trecutul. În fața acestora țin a releva înainte de toate greșeala, ce residă în distincțiunea, ca și-când poporul românesc ar avê peste tot straturi cari nu-și cunosc trecutul și constat, că istoriografii și bărbații de stat deopotrivă s'au convins, că toate straturile poporului românesc sunt străbătute într'un mod proverbial de conștiința istorică și națională, și că astfel, *obiectiv și în țesă*, de abia poate fi vorba de Români cari nu-și ar cunoaște trecutul. Din contră această spontană mișcare prigonită de Esc. Voastră, inițierea monumentului lui Iancu, cercul din care a pornit ideea, intențiunea care a produs curentul, toate acestea sunt mai ales potrivite a convinge și pe cei mai dificili sceptici despre adevărul acelei vestite declarațiuni a istoriografului Regelui Mathia, dată într'a caracteris pe Români: *Magis pro lingua, quam pro vitae in cōmunitate certasse videntur.*

Astfel fiind psihologia poporului român, veți afla căt e de firesc momentul, că ideea, inițiativa și începutul realizării monumentului lui Avram Iancu a pornit din sinul țărânilor române, — printr'o curioasă coincidență istorică tocmai din sinul plugarilor români dela *Siria* — (Világos). Numai prin presiunea acestei țărâni a răsădit apoi ideea în presă, în coloanele »*Foii Poporului*», prin continue reclamațiuni din sinul poporului. Despre aceasta Esc. V. va binevoi a se convinge atât din apelurile presei, cât și din declarațiunea forului de prima instanță »*Die Anregung zu dieser Sammlung von anderer Seite ausgegangen*», ba și din acel fapt singur destul de elocvent, că 1/10 părți ale contribuțiilor sunt țărani.

În fața acestor fapte e imposibil a nu recunoaște, că ideea monumentului lui Iancu și contribuțiile în acest scop nu se pot judeca drept o acțiune mesteguită înscenată de »agitatorii români», ci drept o mișcare generală isvorită din sinul poporului. Prin urmare e datorica bărbatului de stat activ e a pëtrunde la adâncimile acestei mișcări populare

și a cerceta tendența ei la lumina adevărului obiectiv. Ear' mie, muncitor al presei române, care simțesc direct pulsațiunea inimii acestui popor, mi-s'a rezervat onoarea de a asigura pe Esc. Voastră, că scopul acestei mișcări nu a fost agitarea și seducerea, ci afirmarea conștiinței naționale și istorice a poporului românesc.

Cumcă de fapt acesta a fost scopul nimic nu o poate dovedi mai strălucit, decât acel *motif fundamental*, care a dat primul impuls la ideea monumentului lui Iancu. Esaminând Esc. Ta în mod pragmatic acest motiv o se vè convingeți, că curentul de idei și inițiativa pornită în favorul monumentului lui Iancu (pe care Esc. Voastră ați dorit să o pedepsiți cu pierderea libertății și confiscare, fiindcă s'ar fi făcut fără permisiunea guvernului) nu s'a manifestat decât ca un efect și o reacțiune a colectei publice pornită pretutindena în întreaga țeară, — deasemenea fără permisiunea guvernului — pentru monumentul lui Kossuth Lajos, cum și a acelor tendente revoluționare ce manifestă în această mișcare populară, tendente cari residă dela sine în numele și trecutul lui Kossuth, și cari sunt cu totul contrari cu tradițiunea de drept de stat, dinastice și naționale ale poporului românesc, contrare cu convingerile și luptele acestui popor.

În ideea monumentului proiectat lui Kossuth se prezentau ca glorioase destrucțiunile principii de drept de stat, mësărabile de numele lui Kossuth, cum sunt: teoria incompatibilității*) ruperia legăturii imperiale întemeiată în sancțiunea pragmatică, nimicirea autonomiei țărilor coroanei S-tului Stefan și unificarea forțată a rasselor, cari compun acest stat poliglot, — o preamărire aceasta care se întreprindea sub domnia glorioasă a aceluiași domnitor, a cărui tronare a fost enunțată de Kossuth în pronunțamentul de 14 Aprilie 1849 în Dobrițin. Era deci firesc, dacă *poporul* românesc a fost așa de adânc lovit în sentimentele sale dinastice, în conștiința sa istorică și națională, încât reacțiunea astfel provocată, întărită și de simțul pietății naționale a căutat să afle o manifestățiune și a aflat-o în ideea monumentului lui Iancu. Acel Iancu, care reprezintă întruparea negațiunei tendențelor lui Kossuth, și care personifică toate principiile monarchice și dinastice ale națiunei române: cohesiunea imperială basată pe sancțiunea pragmatică, autonomi țărilor de coroană ungară, punctul de drept de stat pentru egala îndreptățire și libertatea națională și însesii luptele sale purtate pentru aceste devize.

Astfel fiind ideea monumentului lui Iancu în motivele și tendențele sale, înțelepciunea și *sentimentul monarchic* al Escelenței Voastre nu va pute să nu recunoască, cum în această mișcare nu s'a manifestat seducerea și ațitarea, ori schimonosirea trecutului; s'a declarat însă conștiința istorică și națională a poporului românesc și pietatea sinceră față cu amintirea aceluia Iancu, care în fruntea poporului seu a luptat și a suferit, a trăit și a murit pentru *aspiratiunile monarchice, naționale și de libertate*.

Astfel privită țința acestei mișcări, în mod diferent de concepțiunea Esc. Voastre, trebuie să ajungă într'o lumină și mai intensivă judecata falsă a Esc. Voastre, pe care ați riscat-o »asupra rolului din trecut al poporului românesc, rol legat de numele lui Iancu și asupra onorului personal, politic și militar al lui Iancu. Aceasta îmi impune a arăta, că judecata ce ați format e demontată de istoria pragmatică.

Escelența Voastră în ordinul citat cualifică lupta de apărare ce poporul românesc a purtat-o în revoluția dela 1848-49, pentru ideea monarchiei, pentru egalitatea și libertatea națională, drept o »*crudeltă vërsare de sânge comisă de Români dusemănoși patriei asupra Maghiarilor*».

*) Doctrina kossuthistă după care coroana țerei ungurești nu ar pute fi unită cu coroana împărătească austriacă, în aceeași persoană. Nota trad.

Acusa de nepatriotism de abia se poate susține față cu *acel popor*, care la ordinul Domnitorului seu legitim a prins arma pentru apărarea legitimității și a continuității de drept, pentru autonomia Ardealului și egala sa îndreptățire națională; față cu *acel popor*, care nici-când n'a adus asupra patriei arme străine ori aliați străini, nici Turci, nici Nemți, nici Măscăni; față cu *acel popor*, care contra intervențiunei străine a protestat și atunci, când terorismul organizat în contra lui îi prefăcuse în cenușe sute de sate, când tribunalele de sânge zi de zi se serviseră asasinat în masă în mijlocul filor sei, când mii de oameni ai sei acopereau deja câmpurile de bătaie.

Despre toate acestea Esc. Voastră se poate convinge și din declarația lui K. M. Pataky): »Alle Walachen stimmten gegen die Einberufung der Russen». Și deci abia o se mai insistă pentru aserțiunea d-v. dacă o se consideră, că adversarii poporului românesc a fost: un parlament ilegal și factios, care desfășură stindardul revoluționar pentru *destronarea dinastiei, pentru nimicirea continuității de drept, și unificarea ori estirparea de popoarele nemaghiare*.

Dovadă că poporul românesc, în frunte cu Iancu, a luptat cu asemenea dușman, și că prin urmare nu e permis a insinua acestui popor o luptă îndreptată contra patriei, este *Szilágyi Sándor*, un istoriograf maghiar, cărui sper că și Esc. Voastră îi veți da crezământ. Acest istoriograf caracterizează în chipul următor parlamentul și activitatea lui:

»Și ce a făcut parlamentul, fiindcă așa voiau șefii sei?

»A enunțat eghemonia națiunei și limbei maghiare; ideea egalei îndreptățiri a numit-o chimera («*Gleichberechtigung chimérak nevezeték*) și la Seghedin, încă înainte de a se implini un an, parlamentul a introdus în lege egala îndreptățire a naționalităților.

»A voit să se separeze de Austria și în ultimele momente totuși a fost aplecat a trata cu aceeași Austria.

Dar' ca patriotismul luptei poporului românesc se nu se mai discute, dați-mi voe a mă provoca cu profund omaj la răspunsul preagrațios pe care Maiestatea Sa cesaro și apostolică regescă, Domnitorul și Regele nostru Francisc Iosif I, l'a dat deputațiunei poporului român, la 25 Febr. 1849, răspuns care sună astfel:

»Ich Empfangte mit Freude die Versicherung der Treue und Anhänglichkeit der muthigen romanischen Nation, und erkenne mit Dankbarkeit der schweren Opfer, die sie für meinen Thron und die Gesamtmonarchie gebracht hat, gegen eine treulose Partei, die den Bürgerkrieg angefacht und durch ihre Hartnäckigkeit noch fortzuernacht. — Die Petition der getreuen romanischen Nation werde ich in genaue Erwägung ziehen lassen, und in der kürzesten Zeit zu Ihrer Beruhigung erledigen.

Și dacă Esc. Voastră o se revocați în memorie și faptul, că pe steagul regimentului român de grănițeri stă pusă de mâna Maiestății Sale medalia cu următoarea inscripție: »*Für standhaftes Ausharren in der beschworenen Treue 1848-49*» abia va mai trebui să mai combat acusa de nepatriotism. Pot deci trece în liniștea, pentru a lămurii acea opinie a Esc. Voastre, prin care luptele Românilor ați vol să le prezentați numai ca niște *crudeltăți* isvorite din ura de rasă, ear' pe Avram Iancu, drept autor al acelor.

Istoria o se vè convingă, Escelență, că nici una dintre aceste aserțiuni nu se poate accepta, și ca în această privință nici măcar o umbră de îndoială se nu mai planese asupra adevărului, voi face să se pronuțe astfel de isvoare istorice, cari prin poziția lor politică și de rasă vor afla crezământ și la Esc. Voastră.

Ziarul »*Honvéd*» (nr. dela 11 Iulie 1848) aruncă lumina asupra faptului, că nu contra unor cetățeni nearmați de

curge lupta de apărare a legiunilor lui Iancu, pentru-că după acest articol:

»*Munții ocupă aproape jumătate din armata noastră ardeleană*, și e una dintre cele mai ingrate operațiuni de războiu din lume, o *adeverată muncă sisyphică**) — ci s'au luptat cu jumătate din victorioasa armată maghiară ardeleană. O luptă a fost aceasta, care după mărturisirea foii maghiare »*Honvéd*», ar face cinste celui dintăiu comandant din lume, o luptă care contra Românilor s'a purtat cu țința și mijloacele *estirpațiunei* după cuvântul de ordin al căpitanului maghiar de honvezi, *Gabányi*: »*Sé stirpin fără milă neamul rebel*») o luptă, în care și-au găsit mormântul nu numai trei mari armate ungurești: a lui Hatvani, a lui Vasváry și a lui Kemény, ci pe lângă acestea și alte numeroase corpuri mai mici de armată. O luptă aceasta în care totuși Iancu nici-odată, nici chiar când *durante armistiți* a fost atacat prin trădare al spërjuri — nici-odată zic n'a perdut nici o singură bătaie, și a stat neînvinș și atunci, când întreg Ardealul, afară de munții liberi ai lui Iancu, zăcea la picioarele geșialui lui Bem.

Aceste elocvente fapte vor convinge pe Esc. Voastră, că aci *massele réu înarmate* ale poporului românesc au stat pe câmpul de luptă față în față cu armate regulate și că aceste lupte victorioase ale lui Iancu nu pot fi cualificate drept atrocități servite asupra Ungurilor.

Esc. Voastră însă privind prin acest fel de primă luptă de apărare a poporului român, înfierați ca o serie de atrocități servite asupra Maghiarilor, și prezentați și pe Iancu, ca autorul și cauza jefuirii și uciderei familiilor nevinovate.

Războaiele civile nu se fac fără de vërsări de sânge. Aceasta o confirmă însuși faptul, că pe poporul românesc lupta sa de apărare dela 1848 l'a costat viața alor 40.000 de oameni și 230 de sate incendiate. O constată și faptele, că marea revoluțiune franceză a fost un torrent de sânge isvorit din milioane de inimi, ear' revoluția din Februarie a Parisului a costat viața a 15.000 de oameni.

Dar' răspunzător pentru acestea, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, este și rămâne numai acela, care le-a cauzat.

Esc. Voastră rechemăți umbra lui Iancu și-l învinovați de a fi cauzat atrocitățile. Rățecii și această rățecire m'constrînge să arăt ce și cine a fost de fapt cauza atrocităților dela '48 și să dovedesc că represaliile comise de poporul jefuit și destinat victimă asasinatelor în masă, nu stau, nici una, în absolut nici o conexitate cu numele lui Iancu, care era *pëtruns de cele mai nobile principii ale umanismului*.

Esc. Voastră anume veți binevoi a nu perde din vedere, cari au fost antecedentele și cauzele represaliilor servite de massele poporului românesc în contra voinței comandanților sei

E fapt istoricește constat, că înainte de Octomvrie 1848 nici unui Ungur ni »i-s'a atins măcar un fir de păr din partea Românilor, pe când sângele pucinicilor Români neînarmați era vërsat rîuri întregi din partea terorismului, cu scop direct de a estirpa, nu numai inteligența, ci chiar întreagă rassa românească. Un scop acesta isvorit din dorul de a-și satisface ura de rasă seculară, aceia cari — după prim-ministrul din vremuri *Szemeré Bertalan* — »vorbia ca-și-când am fi încă tot la 1832, când Maghiarul era totul, ear' Sërbul și Valahul, nimic decât popor fără drepturi.

În aceasta va găsi ori-care om ne-preocupat cauza *vendettei de mai târziu*, și pentru-că se provoc în privința aceasta convingerea Esc. Voastre voi cita următoarea declarație a baronului *Stein*, șeful de stat-major maghiar, cuprinsă

*) V. Die Romanen der Oesterreichischer Monarchie, Wien, 1850, pagina 211. **) V. »*Honvéd*» nr. 154, 1849.

Într-o scrisoare adresată prefectului Azele:

«Știu eu bine, că nu Români, cari un întreg mileniu au purtat cu răbdare jugul, au erupt; trădători ai patriei sale și trădători ai libertății Ungariei au așezat pe Români la răsunare prin crimele lor — și pe D-zeul meu a fost grozavă răsunarea. Români s'au alipit de cauza acelora cari au luptat contra autorilor acestor oribilități, și ea, liberi și neînvinși au rămas ei în munții lor.»

Pe lângă o astfel de mărturisire poate că ar fi superfluu să mai insistă documenta, că nu Iancu a fost cauza represaliilor ce s'au ivit îcî-țolea în decursul desarmării rebelilor, după terorismul săvîrșit de partidul revoluționar, și ca o reacțiune a celuiia, pentru-că Iancu a stat departe de toate aceste mișcări. Căusele adevărate a vendetei au fost:

1. *Dușmanii jurați ai libertății populului.* Despre făpturile lor Csányi László, comisarul plenipotent al guvernului revoluționar în Ardeal, își dă seamă în chipul următor încă și la data de 29 Aprilie 1849:

«Sosec la mine rapoarte oficioase, că mai sînt tirani, cari n'au învățat nimic din cele întemplate, cari neascultători față cu legea, silesc cu forța pe *fostii lor iobagi*, deși nu le mai sînt stăpîni, — ca să le facă robota.»

2. *Aceia, cari au comis ne mai auzite atrocități contra Românilor nevinovați și neînarmați prin introducerea tribunalelor de sînge, încă înainte de a fi pășit România pe terenul rezistenței active.* Tribunalele cari au pus în furci în mase pe cei mai buni ai națiunii, cu atîta oroare, cât, după-cum apare din următorul comunicat al foii oficioase *Wiener Zeitung*, dela 14 Iunie 1849, însuși comandantul oștirii maghiare, Bem Josef, a pronunțat cea mai zdrobitoare osândă asupra acestora.

În *Wiener Zeitung* se constată: «Der Inhalt des in der Reichszeitung vom 14. Juni v. J. bekannt gemachten Briefes von Josef Bem an Ludwig Kossuth aus Hermannstadt 6. Juni 1849, wo er die *Willkürlichkeit und Leidenschaftlichkeit* der kossuthschen Standgerichte anklagt, — die ihn an die Schreckensgerichte in Frankreich erinnerten, ist hiedurch vollkommen bestätigt.»

E dovedit, Escelență, că numărul jertfelor statarului s'a constatat întîiu cu cifra de 4834, după-cum arată *W. Z.*, și s'a rectificat în urmă, tot acolo, cu suma de 6000.

«*Wiener Zeitung* scria: «După datele intrate din cele 6 districte militare: Cluj, Sibiu, Alba-Iulia, Reteag, Odorheiu și Făgăraș, numărul acestor victime ale terorismului maghiar — firește nesocotind numărul celor căzuți în câmpul de bătaie — e de 4834 persoane, deși Ardealul are o populație numai de 2,500,000.»

3. *Aceia, cari au comis asasinatetele en masse dela Mihály și Luna, apoi cunoscutele omoruri dela Abrud și Sân-Craiu, acei tirani, cari fiind reprezentanți ai puterii armate omorau cu grămada, numai din petrecere, pe Români, încă pe atunci, când nici un singur Maghiar n'a fost violentat de Români.* Aceasta se ilustrează în mod eclatant din mărturisirea baronului Apor György cuprinsă în scrisoarea sa dela 2 Octombrie 1848, adresată amicului seu Gálffy, **): «Acel baron Apor György, care a spânzurat în sălcile dela Iernut 26 de țărani pacnici nevinovați — și apoi încă nouă — și se preumbla, cu ciubuc în gură, printre trupurile celor executafi.»

4. *Aceia, cari s'au atins cu mîni criminale de averea poporului românesc, după exemplul dat de majorul Csutak, cum o dovedește următoarea declarație a generalului Czetz János:***)*

«Guvernului i'a fost bătător la ochi în fine, că acestui bun domn i'a mai plăcut a jefu populația sîracă, în Baia-de-Criș, Boița și Brad.»

Pilda lui însă a atras imitatori pretutindenea, așa că, baronul Stein, colonel în statul-major unguresc, e însuși constrins a constata în sus citata scrisoare:

«Ich brauche nicht zu sagen dass Csutaks Bereicherungsmethode — Plünderung der Wehrlosen — zur Nachahmung reizte. (»Nu trebuie să-ți mai spun, că metodel de a se îmbogăți al lui Csutak, — jăfuirea celor nearmați — a instigat la imitație.»

5. *Aceia, cari au erigeat întru caeterum censeo estirparea poporului românesc din cauza principiilor sale monarchice, naționale, de egalitate și fidelitate.*

Acest scop infernal l-au proclamat usurpătorii puterii publice în mod fățîș, prin manifestele lor, și căpitanul Gabányi, unul dintre instrumentele lor, l'a concretizat destul de expresiv în devisa:

«Să estirpăm fără de milă acest neam de rebeli!»

Acei cari, după cunoscutul ordin prohibitiv al ministrului de războiu *Alulich*, au prigonit până la sînge și pe acei Români, cari luptau sub stindardul maghiar.

Și cari fiindcă în cele din urmă li-se părea că sîngele românesc se scurge prea încet au primit în solda și sub steagurile lor pe cel mai faimos ucigaș și tâlhar din țeară, pe Rozsa Sándor, și sîngerșii lui complici,

*) Die Romanen der Österr. Monarchie, pag. 214.

**) V. Siebenbürger Bote, 1848

***) Bem, Erdélyi hadjárata, pag. 147.

și sub titlul de «trupă volantă» i-au asumat asupra neînarmatelor sate românești.

6. Acei, cari au formulat după «Pesti Hirlop» a lui Kossuth în supremă maximă de stat lozina: *sé magharisim cu fer și toc și au provocat echoul: Români sau morți; cari au asvîrlit în Transilvania faimoasa parolă a baronului Veselényi: Uniune sau moarte, provocând înmîii răsunetului: autonomie sau moarte!*

Toate acestea o să Vă convingă, Esc., cari au fost adevăratele cauze și adevărații autori ai atrocităților, mai ales dacă veți considera, că s'a fost pus în curs distrugerea neamului românesc. A unui neam, desupra ale căruia suferințe din trecut însuși Kossuth Lajos se exprimă în proclamațiunea sa către Valahi (az oláhokhoz) astfel:

«Valahii au suferit mult din străvechi timpuri, n'au avut mai nici o libertate, ba chiar și numele lor a fost infamant în legile ferei (az oláhok sokat szenvedének már régi idők óta, szabadságuk majd mi sem volt, s még nevök is meg volt gyalázva az ország törvényében.»

Astfel nu restază decât să îndigitez a cel fapt istoric îndeobște cunoscut, că Iancu, comandantul pururea victorios al legiunii *Gemina auraria*, ca un adevărat reprezentant al humanismului, nu numai că a stat departe de orice cruzime, dar' nu e permis să fie condamnat cum Esc. V. îl judecăți. Această judecată despre caracterul și activitatea lui, sînt convins, că o desmint nu numai istoriografia, ci și miile de compatrioți maghiari, cărora Iancu li-a mîntuit viața.

Acela, care nu numai a cruțat Turda, Aiudul și Abrudul, pe cum și viața și averea locuitorilor maghiari cu sentimente revoluționare ai acestor orașe, ci i'a mîntuit de pierire tocmai atunci când pe locuitori i-ar fi putut lăsa victimă armelor sale victorioase, ear' orașele lor pradă flacărilor — nu merită să fie acuzat de vandalism.

Ca aceste fapte să nu fie trase la îndoială, mă provoc în ce privește Turda și Aiudul, la raportul căpitanului Grätze:*)

«Ausgezeichnet hat sich ferner der Präfekt Janou durch rechtliches tadelloses Verhalten, durch richtige Unterscheidung zwischen dem bewaffneten und wehrlosen Feinde am 10. November, als ich die Stadt Nagy-Enyed, welche sich mir auf Gnade und Ungnade ergeben hatte, besetzte. Während die Colonnen mit Umgehung der Stadt in die vorwärtige Position eingeführt wurden, hatte die Colonne Janou's den Auftrag, durch die Stadt zu defilieren und die Arriergarde des Corps zu bilden.»

Ohne dass ein Mann ausgetreten wäre, hatte Janou seine Colonne durch die Stadt geführt, und deren Cuviros derart besetzt dass nicht nur keine Gewaltthat verübt, sondern auch jede Plünderung verhindert wurde.

Gleich thatig war er am 20. November, an welchem Tage ich die Stadt Thorda nach unbedingter Unterwerfung im Namen unseres allergnädigsten Herrn besetzte; und der nur durch Furcht gebeugten Bevölkerung zu beweisen, dass die Romanen einen höhern Zweck, als die zugemuthete Raublust vor Augen haben, ging ich allein mit meinem Hauptquartier in die Stadt und lies dass ganze Corps auf den Brachfeldern, am rechten Aranyosufer biwouachiren, ohne das ich ein Mann unterfangen hätte, in die Stadt zu kommen. — Auch in dieser Stadt während des längeren Aufenthaltes des Corps keine Gewaltthat, keine Plünderung vorgekommen.»

Aceste fapte au constrins pe acest martor ocular, — care scria în niște timpuri, când deja vînturi răci suflau din Viena înspre poporul românesc, — ca să dea despre Iancu o caracterisare cu totul diferentă de Esc. V.

«Ich habe während der ganzen Expedition — astfel scrie — mein Lager in die Bivouaks mit Iancu getheilt und dadurch vielfältig Gelegenheit gehabt seinen Charakter zu studiren; ihm ist jeder Separatismus ein Gräuel; er hatte nur zwei Gedanken: Erhaltung der Monarchie und Gleichberechtigung seiner Nation; ich bin daher moralisch überzeugt, dass mit seinem Wissen, auf seine veranlassung Niemanden unrecht geschehen.»

În traducere: «În decursul expedițiunii eu am trăit viața de tabără în același bivouac cu Iancu, și astfel am avut o mulțime de ocațiuni pentru a-și studia caracterul. El avea oroare de orice separatism. Două idei principale îl conduceau: *însfînțarea monarchiei și egala îndreptățire a națiunii sale.* De aceea eu am convingerea morală, că cu știrea lui și la porunca lui nu i-s'a făcut nimînui nici o nedreptate.»

Cu privire la mîntuirea *Abrudului*, care s'a fost distins prin atrocitățile sale împotriva Românilor, dați-mi voi să mă provoc la un distins cetățean abrudian, *Rákosi József*, care zice din cuvînt în cuvînt următoarele:

«La 20 Oct. 1848 o deputațiune a rugat pe Iancu, pe atunci proclamat comandant al Românilor din patrie, ca să cruțe orașul... Spre norocire fiindcă Iancu, în virtutea temperamentului și a culturii sale nu era omul distrugerei... orașul a fost grațiat sub condițiunile următoare: să

predea toate armele, să jure fidelitate lui Ferdinand al V-lea și peste tot să dea 3000 fl. desdaunare de războiu. Împlinindu-se aceste condițiuni *Abrudul a rămas în pace întreagă iarna.* (V. »Pesti Napló«, nr. 238, dela 31 Aug. 1881.)

Din aceste fapte v'ați putut convinge deja, Escelență, de ce umanism era străbătut spiritul lui Iancu. Dacă n'a putut împedea, el cel puțin nu a potențat întru nimic fatalitatea care a adus în urmă ziua de doliu asupra Abrudului de el mîntuit. Sosind el de pe câmpul de luptă la fața locului 5 ore după-ce se începuse opera de războiu, Iancu a căutat să aline amarul zilei prin mîntuirea dela moarte a sute de Maghiari... E imposibil să nu știți, Escelență, că pricina acestei zile de jale a fost înfrîngerea credinței, și tradarea comisă față cu Iancu și poporul românesc.

Din opul contelui Richard Gelich, din scrierile lui Szilágyi Sándor, Kövály Mihály și din arhivele revoluțiunii, de sigur v'ați putut convinge, Escelență, că nu Iancu a prielnuit acea zi de jale. Pentru-că e fapt istoric, că guvernul revoluționar și anumit Kossuth Lajos a plenipotențiat pe deputatul *Dragos* cu misiunea de a pacifica pe Români. În scopul de a se iniția pertractări în această privință s'a legat *armistițiul* și pentru durată pertractărilor s'a garantat inviolabilitatea cu provocare chiar la *onoarea Dictatorului*. Deasemenea e fapt istoric, că după-cum spune R. Gelich — pe când *Dragos* închina păhare cu prefectii și tribunii pentru împăcirea — Hatvani, »parvenit dintr'un miserabil sans culotte comandant de armată — cum îl numește Szilágyi — a năvălit în Abrud, *durante armistițiului*, — la ordinul secret al lui Kossuth — și prințînd pe tribunii români cari parlamentau și unindu-se cu Maghiarii din oraș a comis cele mai nebunești crime ale terorismului. După-cum spune Gelich, »insuși Hatvani a străpuns în piață un Román, dînd hordei sale nedisciplinate semn de năvală asupra Românilor.»

Această stare de lucruri, verificată și de baronul Stein (»Genehmigte Kossuth Hatvanis Vorkücken«) e dovedită și cu ordinul lui Kossuth către Hatvani, în care i-se dă din cuvînt în cuvînt următoarea instrucțiune:

«Drágos képviselő!... egyuttal oda utasítottam, hogy a kivánt fegyverszűnet vagy alku ürügye alatt a hadjárás *semmi szín alatt* ne tartoztassa, mit is a végett közlök önnel, hogy utódja megérkezéig is ez értelemben s pedig teljes érellyel folytassa működését.»

«Pe deputatul *Dragos*... l'am îndrumat, ca sub preteșul armistițiului ori tractărilor dorite să nu oprească nici decum campania de războiu, ceea-ce își comunic și d-tale, ca și până la sosirea succesivului să-și continue activitatea în acest înfeles și mai ales cu boată energia.»

După toate acestea oare să mai fie de lipsă, Escelență, să arătăm că este cauza desastrului dela Abrud întemplat după înfrîngerea lui *Hatvani* și că de departe stă de acest desastru Iancu, caracterul deschis, care dinaintea sperjurului abia a scăpat cu viața.

De aceea mă mai provoc numai *pro superabundanti* la cuvintele »Pro memoria« ale martorului ocular maghiar *Rákosi József*:

«Astăzi, după încheierea tragediei, oamenii judecă în multe chipuri asupra cauzelor nenorocirii. Dar' ori-cît de mult am cumpîni datele, trebuie să ne alăturăm la convingerea generală a celor dela Abrud, că această catastrofa a fost provocată de păzirea pripită și mîltăreșie nepregătita a lui *Hatvani*, judecătorul nepreocupat nici-decum nu o va atribui lui Iancu, drept executarea unui plan anterior stabilit.»

În legătură cu aceasta atrag atențiunea Esc. Voastre la faptul, că sutele de Maghiari numai inimei de oameni iubitoare a lui Iancu au putut mulțumi, dacă după catastrofa dela Abrud au scăpat cu viața de războiul poporului românesc, după-cum apare din literile promemoriale anexate aci și edate de George Borza și Iosif Șulțiu de Cărpînș, jude reg. de tribunal în pens. Din toate acestea vă puteți forma judecată obiectivă, Escelență, întru că poate fi atins caracterul lui Iancu de acusa vandalismului și a urei de rassă.

La formarea acestei judecăți Vă vor fi întru ajutor și următorii istoriografi, cari toți se poartă cu cea mai arzătoare ură față cu tot ce-i românesc.

Kövári scrie astfel:

«Sînt totuși doi, cărora nici dușmanul nu le poate denega oare-care recunoaștere. Unul e Nicolae Solomon, prefectul comitatului Hunedoara, care n'a omorît și n'a pradat. Al doilea e *Avram Iancu*, așa numitul »Regele munților«, care din interes național a înarmat munții și n'a fost condus de egoism, ceea-ce se vede din faptul, că după doborîrea Ungurilor a refuzat a depune armele, până-ce nu se vor realiza promisiunile făcute națiunii sale de cei împărătești; și fiindcă nu le-au implinit, n'a primit dela ei nici o decorațiune; și pentru aceasta mai tîrziu a nebuluit.»

Același autor, la pag. 230 a opului sau caracterisează astfel pe Iancu:

«Vandalismul nu l'a părținit Iancu.»

Jancsó Benedek citînd isvoarele istorice, redă opiniuni cu totul diferite de Esc. V., de aceea îl voi cita textual:

A. E. Popp zice în studiul seu: *Iancu és az oláh forradalmárok.* *) că Iancu nu poate fi pus într-o categorie cu alți conducători ai poporului român. El era creat din material mai nobil ca acestia. El era mai uman, mai delicat și cu mai bune dispoziții față cu Ungurii, decât ceilalți. În același înfeles s'a exprimat despre individualitatea lui Iancu și Moldován Gergely, în studiul seu »A mozcok földén« cum și în alte scrieri ale sale. În Ardeal o știu foarte mulți, că maghiarimea din munți, care în acest oribil războiu mai mult a avut a suferi, a ținut pe Iancu de mai bun, mai nobil, decât soții sei. Mai multe familii din nobilimea maghiară au de a mulțumi de-a dreptul lui Iancu, dacă au scăpat cu viață de furia Moților. Tragicul vieții sale deasemenea dovedește că a fost mai bun și mai nobil decât colegii sei. El a eșit alienat din temnița dela Sibiu (?).

Necunoscînd eu destul de amenunțit viața și faptele »Regelui munților« **) nu mă țin competent a enunța care va fi judecata definitivă a istoriei asupra lui Iancu.

În locul acesteia citez următoarele cuvinte ale unui scriitor maghiar, *Szabó Sándor*, care a tradus în ungurește studiul des amintit al domnului A. E. Popp, și care zice:

«În Munți e o părere generală, că Iancu n'a fost așa de maghiarofag, cum îndeobște se crede în țeară. Inima, sufletul, gîndul îl atrăgeau către Maghiari; împrejurările, situația l-au răpit în tabăra adversă. E verosimil, că cel puțin în parte aceste dileme i-se atribue alienarea de mai tîrziu. El a fost singurul între tribunii români dela 1848, care nu numai a simpatizat cu Ungurii, ci s'a știut și însuflețit pentru ideile sublime (?) după cari se sbăteau acestia. El a fost singurul (?) care n'a prins arma din pofta de câștig ori dor de războiu.»

Iancu a disprețuit elemosina austriacă și mai bine a înșotoșat și a suferit purtarea nevrednică a beamterilor austriaci, cari drept mulțumită și recunoștință l-au întemnițat.

Ear' *Ürmössy Lajos* face în »Budapesti Hirlop« (nr. 200 din 1895) următoarele declarațiuni:

«Fiind vorbă despre Iancu țin să amintesc, că e o mare greșeală a declara pe acest bărbat »tâlhar ucigaș...« acest bărbat n'a făcut astfel de fapte. El a prins arma din principiu, dar' poporul seu nu i-l'ar fi putut ține sub arme numai cu principii (?); uciderea nu le-a putut opri, dar' îndată-ce a ajuns stăpîn al situației, cu mîna de fer' și-a ținut armata în frîu.»

Cînd Bem își sêcera învingerile, Iancu s'a retras în munți cu oștirea sa, nepermițînd nici o ucidere, deși ar fi avut destul teren să năvălească din cînd în cînd la vale. Bem l'a provocat să depună armele și să fie supus credințos patriei; el a răspuns că întinde Ungurilor cu drag dreapta împăcării, dar' numai în cazul, dacă Bem primește programul de mai sus, pe care în Olmütz i-s'au făcut deja promisiuni.

Principiile, vederile le putem condamna și trebuie să le condamnăm, dar' nu-l putem numi »haramia.»

În urmă cu considerare la scurtimea timpului, fie-mi permis a mai cita opul contrar Românilor, al baronului *Josef Helfert*: »Revolution und Reaction«. Citez declarațiunile lui ce se găsește la pag. 214:

«Wo die Präfecten selbst oder durch ihre Unterbefehlshaber eingreifen konn-

*) *Iancu și revoluționarii români.* V. »Ungaria«, nr. 5, din 1892.

**) De atunci *Jancsó Benedek* s'a ocupat special cu Iancu în cel mai nou op al seu, editat sub auspiciile soc. »Emke«. Vom arăta amănunțit cum se pronunță acest scriitor, care nu poate fi bănuit de filoromân. Acum cităm numai atîta din declarațiunile sale:

«Nu se poate nega că Iancu a fost figura cea mai onorabilă a mișcărilor române din 1848—49.»

«Un tîner visător, entusiast, el e figura tipică cea mai interesantă a tinerimii din anii patruzeci. Naționalitate, libertate națională, drepturi omenești generale, egalitate, independență și libertate universală au fost ideile, ce formau lumea spirituală a celor mai buni din acea generație. Legende de marea revoluții franceze au fost obiectul admirației lor și dorința ferbinte a sufletului lor era, să se asemene și ei în trup și suflet cu distinsle figuri ale acestei revoluții. Critica, îndoială încă nu atîncese tînerul lor suflet; tare și neclintită era credința lor în revoluție, ca în unicul mijloc al mîntuirii sociale și politice. Iancu era revoluționarul idealist născut ca și *Petőfi*, *Vasvári* și ceilalți tineri maghiari. A crescut în aceeași lume de idei, în aceeași atmosferă spirituală, ca și tinerii maghiari contemporani.»

«Acele familii maghiare, — cîntînuă în alt loc, — cari au căzut în mîinile lui Iancu, au fost ferice, pentru-că el a apărut viața bărbatilor și onoarea femeilor. Cu un cuvînt, — zice dl *Jancsó*, — *istoriografia și publicistica maghiară nici-cînd n'a negat că Iancu a fost un adversar uman, însuflețit de principii.*

Nota Redacțiunii.

ten, wurde manchen Unheil vorgebeugt. Vor allem aber erwarb sich Iancu in dieser Hinsicht entschieden Verdienste, und wenn man ungarscherseits heute noch seinen Namen mit Abscheu ausspricht, mit Fluch und Verwünschungen begleitet, so sollte man dess vielen Übels nicht vergessen, das durch ihn verhütet wurde. Sein Ansehen war das grösste, sein Wort das geachtete, und er war sichtlich bestrebt davon... besten Gebrauch zu machen.»

Escelența Voastră, domnule ministru! Cadrele acestei apelațiuni nu-mi permit a face o caracterisare. Din datele citate până acum reese însă clar faptul, că în fața caracterului individual, politic și militar al lui Iancu și ai închinat steagului lor și cei mai implacabili dușmani.

Iancu, ca persoană a intrat bogat în revoluțiune și după-ce a predat erarului o mașă de aur încredințată pazei sale, el a murit în completă miserie.

Iancu n'a primit distincțiunile personale, ce i-s'au oferit (?) și se nu recunoașteți oare, Escelență, că la el nu se găsece motivele faptelor ce i-ați imputat, nici pofta de avere, nici dorul de domnie, și că trăsura fundamentală a caracterului seu a fost desinteresarea altruistă?!

În ce privește caracterul politic, Iancu a fost una cu națiunea sa, cu convingerile, aspirațiunile ei depuse în programul dela 15 Maiu 1848. El a luptat până în ultimul moment al vieții pentru fidelitate către dinastie, pentru sancțiunea pragmatică și pentru principiile constituționale: egală îndreptățire națională, libertatea și frățietatea. Deopotrivă în timp de pace, ca și în războiul de apărare, ce i-s'a impus prin terorism, cu cuvîntul și cu fapta el a fost totdeauna loial, oferind dreapta împăciuirii. Aceasta a exprimat-o așa de pregnant el însuși în scrisoarea adresată deputatului din Ungaria, *Gozman*, pentru împăcarea cu Maghiarii. El scria, încă și după tradarea dela Abrud astfel:

«Noi sîntem oamenii libertății! Pentru asta am revoltat, pentru asta ne-am versat și sîntem hotărîți a ne versa sîngele până la ultimul Román, Brațele noastre din 15 Maiu al anului trecut până la ora cea tatală deschise au stat, ne-am oferit fraților Maghiari de cei mai sinceri amici pentru toate adversitățile timpurilor viitoare, numai să ne garanteze naționalitatea pe temelul dreptului egal.»

«În urmă, precum și mai înainte, Vă scriem, că nu sîntem în contră, ba dorim ca tii aceleasi mame, să avem aceiasi amici și inimici cu Maghiarii, dară condițiunile atînce le pretîndem realizate. Fără de aceea a muri mai bine sîntem rezoluți.»

Să nu recunoașteți oare, Escelență, puritatea cristalină a acestui caracter politic consecvent și trăsurile fundamentale ale lui: neclintita alipire către legitimitate, libertate națională și frățietate?

În privința caracterului militar, Iancu, credincios jurământului seu depus în 15 Maiu 1848, a luptat pentru dinastia legitimă și pentru egala îndreptățire națională, dovedindu-și în sute de lupte deschise întreprinderea, neabusînd de învingerea câștigată și neîntîmid de pierderea avută, cu durere pentru victimele revoluțiunii, deplîngînd pe adversarii sei căzuți și tractînd cu loialitate umană pe adversarii neînarmați.

Să nu recunoașteți oare, Escelență, că de caracterul acesta nu s'a atins nici avere străină, nici sînge nevinovat, și că fundamentală caracteristică a fost: credință la jurămînt, eroism și umanism frățesc.

La vestea morței lui *Vasváry Pál*, pe care îl învinseră mai ales femeile române, Iancu a făcut următoarea declarație caracteristică: »Aș fi dat 10 ani din viața mea, dacă ați fi adus viu pe *Vasváry* înaintea mea. Pagubă de el, ce tîner eselenț a fost.»

Auzind despre soartea lui *Dragos*, care ca trădător a fost trucidat de popor, a dat următorul ordin de zi către victorioasa oștire, care a ocupat Abrudul:

«Atît de brav v'ați luptat, de ar trebui să vă sîrut pe toți; numai viața lui *Dragos* de ați fi cruțat-o.»

Și totuși Esc. Voastră stigmatizați ca pe un rob al celui mai negru fanatism de rassă, ba chiar și cu acusa *trădării de patrie* pe acest bărbat, pe care Maiestatea Sa, glorioșul nostru Domnitor, la ale cărui ordine aveți fericea a servi și Esc. V., s'a îndurat preagrațios a-l distinge, și a onora modesta lui casă chiar și cu preînalta Sa vizită.

*) În românește: Unde prefectii au putut întrevîni direct ori prin subordonații lor, a fost evitat mult rău. Înaintea tuturor însă Iancu și-a câștigat în această privință merite, și dacă Maghiarii mai pronunță și azi ou groază numele lui, însoțindu-l cu ocară și blăstem, se nu se uite multele nenorociri, cari au fost prevenite prin el. Vaza lui a fost cea mai mare, cuvîntul lui cel mai respectat și el s'a născut vîdit... a face us în măsură mare de această împrejurare.

**) Memorialul lui Ios. St. Șulțiu.

Escel. Voastră ați pute să numiți trădător de patrie pe acela, care :

și-a încălecat jurământul de fidelitate și a fugit în străinătate, lăsând la furci pe aceia, în ale căror mâni și-a pus armele;

a confiscat averea publică și privată, ba chiar și sfințitele ctenodii ale regatului;

a evitat totdeauna câmpul luptei; a isolat pe cetățenii cei mai fideli Regelui și constituției;

a dat comanda în mâna unor condottieri străini, acaparând deopotrivă prin enorme solde și false parole, și sub acestia a înregimentat oficeri sperjuți, soldați vândători de steagul lor, masse de popor induse în eroare și asentate cu forța, și neîndestulit nici cu acestia a luat sub steagurile sale pe cei mai mărunți bandiți ai țării;*)

pană la ultima năvălire a vieții sale cu graiul și cu intriga, făcînd, prin războiul civil, ascuns în urmă în afunziunile conjurațiilor, sumuțind o națiune asupra celorlalte în patrie, și aliindu-se cu dușmanii țării în străinătate; lucrata el pentru detronarea dinastiei legitime, oferit-a el coroana țării unei puteri străine, zdrobotit-a el sancțiunea pragmatică și cu această însăși constituțiunea și pus-a el întreaga țară în sânge și flacări, pentru utopia de a contopi cu forța rasele ce constituie acest stat poliglot.

Un astfel de caracter s'ar pute înfiera cu timbrul oprobrios al trădării de tron și patrie!

Dar' a aplica acusa trădării de patrie față de acela, care a prins arma pentru drepturile dinastiei și ale poporului sau designat victimă al estirpațiunii, care a purtat războiul de apărare împotriva terorismului revoluționar, ce făcea la despozierea tronului, răsturnarea constituției și estirparea rasselor, — această însemnă o acasă falsă, care trebuie să facă loc unei convingeri mai bune, pentru-că e o concepțiune absurdă la un ministru monarchic.

Această concepțiune a fost temelul acelei dispoziții a Esc. Voastre, prin care eternisarea memoriei lui Iancu într-un monument ați calificat-o drept fapt punibil.

Credința ce o am în victoria adevărului îmi oferă speranța, că în momentul, când Esc. V. veți arunca în cumpăna judecății pondul adevărului istoric, nu veți mai găsi în eternizarea memoriei lui Iancu altceva, decât manifestarea pietății recunoscătoare a unui popor față de acela, decât care mai mare aderent ideile monarchice n'au avut, decât care mai mult nu nime a iubit națiunea și libertatea, decât care nime nu s'a învrednicit mai mult de stîmă însăși a dușmanilor sei.

În această afacere Esc. V. stați la răspântia puterii și a adevărului.

Porunca puterii poate să deschidă ușile temniței; adevărul însă răzbate prin zidurile temniței, chiar și în timpuri de aceea, când — după cuvintele celebre: — trebuie aruncat vîl asupra libertății, precum oamenii ascund statuele zeilor.

II.

Am pus în fața faptelor partea secretă a ordinului Esc. V. dela 15 Martie a. c. care conține verdictul istoric. Îmi mai rămâne deci numai datorința de a releva, că partea publică și dispoziția a ordinului alterează principiile fundamentale ale constituției ungare, depus în art. de lege III. din 1848.

Dispoziția prin care se decretează drept delictului generis o specială contravențiune și se statuează o specifică retorsiune penală pentru colectarea și contribuirea la monumentul lui Iancu, alterează principiile constituționale fiindcă scoate din cercul libertății individuale dreptul de a ridica monumente pentru repausați. Ear' hotărîrea prin care se pronunță confiscarea contribuțiilor deja făcute violează constituțiunea, fiindcă atinge dreptul de proprietate privată și vatemă acel principiu cardinal de drept, că ordinele guvernului nu au putere retroactivă.

Corectura acestor leșuni de drept stă în mâinile Esc. V. supunînd revisiunii sentențele instanțelor inferioare, cari osăndesc pentru colecta publică întreprinsă și neîncheiată prin predarea rezultatului la mâna unei a treia persoane înainte de emiterea și publicarea ordinului de oprire al Esc. V.

O să Vă bată la ochi, Escelență, că instanțele inferioare și-au creat două base, ce se eschid reciproc. Deoparte aplică arestul de 5 zile pentru colecta Iancu, nu pe baza ordinului privitor la colecta Iancu, care statuează o specifică calificare de contravențiune și o măsură specifică de pedeapsă, ci mă condamnă ca pe unul ce ar fi cerșit milă, fără concesiune, și invoacă drept motivare §. 66 al art. XL. din 1879 și ordinul de executiv al ministrului de interne 18613 din 1882 prin care se interzice cerșitoria publică.

*) O transparentă caracterizare a lui Kosuth Lajos, care a primit sub steagurile sale pe Rozsa Sándor, și a înregimentat tot străinii la conducerea steagurilor sale: Dembinszky, Ben (Poloni), contele Leiningen Welsburg, Coloman Stein, Schweizel, Velle (Germani), Damjanich (Sérb), Guyon (Englez), Klapka (Boemi) și așa mai departe. Trad.

De altă parte aceste foruri pronunță asupra rezultatului colectei ce nu se mai află în posesiunea mea confiscarea și alternativ încasarea executivă pe baza ordinului Iancu al Esc. V. care nu are putere retroactivă.

Împotriva concepțiilor greșite și a gravaminelor de drept cuprins în aceste sentențe ofere scut chiar și ordinul dela 15 Martie a. c. al Esc. V.

Când adevă Esc. V. ați declarat colectarea pentru fondul lui Iancu, ca un delict sui generis și ați prigonit-o cu o sancțiune penală specifică, atunci în mod implicit ați recunoscut și enunțat:

1. Că lansarea colectei Iancu, înainte de publicarea ordinului, nici oprită n'a fost, nici a putut fi în mod legal subsumată unei calificări penale legale și vr'unei pedepse oare-care.

2. Că astfel colecta Iancu nu se poate identifica, nici în țesă, nici în concret cu nici o dispozițiune a legilor și ordinelor prohibitive până atunci existente și cu atât mai puțin s'a putut subsuma dispozițiilor în vigoare în privința cerșitului oprit prin art. de lege XL. din 1879 și pedepsit pe această basă prin ordin ministerial, ca deosebită contravențiune, fiindcă dacă ar fi fost aplicabile la colecta Iancu aceste dispoziții, nu ar mai fi fost lipsă a formula o nouă contravențiune: contravențiunea Iancu.

E evident deci, că în momentul când legislatorul statuează asupra unei fapturi o specială contravențiune, aceasta nu însemnează și nu poate însemna că acel substrat ar fi fost calificat prin dispoziții legale anterioare drept contravențiuni punibile.

Aceasta trebuie să fie atât de clar înaintea Esc. V., încât nici nu mai discut, că acum fiind decretat drept faptă punibilă special cuahficată și pedepsită, colecta pentru Iancu e imposibil să fie prigonită drept contravențiune comisă prin cerșitorie oprită, fiindcă, această contravențiune se deosebește atât în privința substratului, a calificățiunii și a gradului de pedeapsă de contravențiunea nou creată de Esc. V. pentru colecta Iancu.

Dacă anume contribuirea pentru monumentul lui Iancu s'ar pute subsuma contravențiunii de cerșitorie, atunci Esc. V. nu ați fi creat în vederea acestui substrat o nouă specie de contravențiune și nu ați fi provăzut-o cu o sancțiune penală, care se deosebește în mod esențial de pedeapsa croită pentru cerșitorie, ci ați fi îndrumat numai pur și simplu zeloasele d-voastre organe, ca din incidentul colectei lui Iancu se aplice asupra acestora și a colectoriilor procedura și pedeapsa normată în art. de lege 40 din 1879 pentru cerșitorii fără concesiune.

Constat adevă, că Esc. V. pentru colectorii fondului Iancu ați statuat o contravențiune, care se pedepsește cu maximul de arest până la 15 zile, cu 100 fl. amendă și confiscare. Constat însă, că după §. 66 art. de lege XL. din 1879 contravențiunea cerșitoriei se reprimă cu o pedeapsă ce are maximul de 8 zile.

Este deci mai mult ca evident, că și pentru cazul când Esc. Voastră v'ați hotărî de a susține și aplica acest imposibil ordin, și atunci făptuirea colectoriilor pentru monumentul lui Iancu o puteți aprecia, Escelență, numai și esclusiv pe baza ordinului Esc. Voastre din 15 Martie a. c. nr. 426/895 — presidial și în vederea contravențiunii și substratului, contemplete în acest ordin.

În fața acestui ordin stă însă principiu sine lege nulla poena. Momentul când s'a dovedit colectarea înainte de ordinul Esc. Voastre ce statuează contravențiune și confiscare, în momentul când veți recunoaște și d-v. acel principiu cardinal juridic respectat de 2000 de ani lex posterior ad praeferentia trahi non potest, în momentul când e neindoielnic, că avem a face cu un nou delict al cărui substrat mai înainte nu fusese acceptat în sistemul de drept penal pozitiv: e mai mult ca evident, că înaintea unui judecător imparțial cunoscător de drept nu se poate susține acusa unei contravențiuni care s'a creat și pus în vigoare numai după comiterea faptului incriminat.

Bine au simțit-o și instanțele inferioare, că toamai în lipsa puterii retractive a ordinului Esc. Voastre ei nu o puteau trage în judecată pentru colecta lui Iancu, și nici că puteau condamna pentru aceasta. De aceea ei s'au încercat a califica această colectare drept contravențiune comisă prin cerșitorie oprită, o infracțiune ce se deosebește, atât în concepțiunea, cât și în sancțiunea sa, de colecta pentru Iancu, pe care o calificați și urmăriți Esc. Voastră, ca delict specific.

Aceste foruri deci au aflat neaplicabile premisele contravențiunii lui Iancu, nu au constatat nici existența substratului acelei infracțiuni și totuși n'au hesitat a aplica una dintre urmările acelei contravențiuni, confiscarea contribuțiilor publice.

Va să zică, premisa lipsa și totuși avea o consecvență.

Considerând, că în lipsa substratului obiectiv cad de sine, și sancțiunea penală, și toate sancțiunile de drept legate de aceea; considerând, că nu se poate pronunța sancțiunea unei pretinse infracțiuni pe baza unor dispoziții, ce se rapoartă la alt delict;

considerând că e o imposibilitate juridică a contesta puterea retroactivă, a unui ordin în chestiunea vinovăției, și a-i atribui în același timp putere retroactivă în urmările sale de drept, ce sînt numai consecvențele vinovăției: condamnarea și sancțiunea anunțată prin forurile inferioare nu pot să subsiste în fața unui judecător imparțial.

Politica are fața dublă a lui Iancu; nu e voe însă să o aibă judecătorul în funcțiune. Cu această dublă față își desfășură forurile inferioare motivele contrazicătoare ale sentențelor lor. Dar' Esc. V. nu o să puteți scăpa din vedere, că una e a colecta în publicitate, prin presă, pentru monumentul lui Iancu, și alta e cerșitul, o contravențiune care și în substratul seu subiectiv și obiectiv lipsește în mod absolut în cazul de față. Aceasta pentru motivul, că în această țeară colectele întreprinse întru eternizarea figurilor istorice nici-odată n'au reclamat concesiunea stăpînirii; toate colectele și contribuțiile publice, pentru toate statuele din țeară, s'au făcut fără permisiunea guvernului, și pentru motivul că asemenea contribuiri benevole nici un om rezonabil nu le va califica nici-când drept cerșitorie.

Dacă însă toate acestea nu v'ar convinge, va trebui totuși să recunoașteți că ideea și inițiativa ridicării monumentului prin contribuiri a pornit din sinul marelui public, și nu dela acusat. Va trebui să constatați, că acusatul a fost numai însărcinatul contribuțiilor, întru administrarea sumelor intrate până când responsabilitatea lui s'a sistat prin faptul, că administrațiunea contribuitorilor a trecut la o a treia persoană, care singură e responsabilă pentru sumele primite.

Rămâne deci să trageți și consecvențele, anume, că judecățile inferioare sînt nemotivate și în condamnarea și decretarea răspunderii solidară a acusatului, și în urmă și în chestiunea confiscării. Cât pentru condamnare invoc momentul, că la acusat nu se poate aplica ordinul pentru cerșitori, relevez că acusatul a fost dătător de seamă numai până în 12 Dec. 1894 și că de atunci îndatorirea rațiociniului public a trecut la o a treia persoană.

Nu poate fi vorba deci despre contravențiune, cu atât mai ales nu, fiindcă apelul pentru contribuiri s'a lansat în Foaița Poporului și rațiociniul s'a publicat în nr. 11 din 1897 al aceluiași ziar. E deci evident, că acusa de contravențiune pentru colectă în presă, loveste în determinațiunile legilor de presă, după cari ori-ce infracțiune se poate judeca numai prin judecătorii ordinare și juriile de presă. Prin urmare poliția corecțională își depășește competența și jurisdicțiunea ei legală, când prigoneste și pedepsește un fapt comis prin presă.

O asemenea procedură mai alterează și dispozițiile legale despre prescripțiune. Fiindcă faptul pentru care acusatul e urmărit, și ca delict ori contravențiune de presă, ori polițială, e apărută în considerarea și a terminului apelului și timpului de încheiere a colectei prin excepțiunea prescripțiunii, care o invoc, și care are să fie respectată din oficiu.

Dar' mai ales e injustă responsabilitatea solidară a acusatului și confiscarea din următoarele motive:

Ordninațiunea de confiscare nebasată în lege s'a emis numai după timpul, în care acusatul a predat sumele încasate unei a treia persoane, care singură e chemată și responsabilă pentru administrarea contribuțiilor, deci față cu acusatul un asemenea ordin nu are și nu poate avè putere retroactivă.

Acusatul nefind în posesiunea faptică a sumelor încasate și predate unei a treia persoane, nu poate avè nici un fel de răspundere materială. E imposibil a confiscarea dela cineva ceea-ce nu mai are în posesiune.

În fine tîm să accentuez mai ales că chiar și când s'ar pute interzice acum folosirea contribuțiilor în scopul destinat pentru monumentul lui Iancu; chiar și atunci confiscarea e nulă și neavenită, fiindcă dărutorii nici-când n'au avut cunoștința vre-unei interdicțiuni de contribuiri și o asemenea interdicțiune nici-când nu se publicase mai înainte. În consecuență contribuiriile pentru fondul lui Iancu și în aceste condițiuni formează proprietatea individuală a contribuitorilor, proprietate, de care nu se poate atinge nimenea, cu atât mai puțin guvernul țării, dacă ține să conserve baza societății: respectul averti private.

Pentru toate aceste Vă rog Esc. să anulați sentențele combătute.

Cu stimă cuvenită.

Sibiu, 1 August 1895.

În numele acusatului:

Dr. Amos Frâncu m. p.

La Abonament lunar pentru Decembrie st. vechiu invitat Administrația ziarului „TRIBUNA“.

Sibiu, 15 Dec. n.

Pentru memoria și fondul lui Iancu. Publicăm azi în fruntea foii un act de extraordinară importanță în chestiunea ce zguduie întreagă opiniu publică românească.

În această extrem de revoltătoare afacere se remarcă anume un moment, nerelevat până acum: autoritatea cauzei judecate.

Se știe anume, cum chestiunea fondului lui Iancu a fost deja odată sub deliberațiunea forului suprem singur competent: ministerul internelor. Și acest for a adus în privința fondului azi din nou confiscat, deja la 1897 sentența de achitare pentru cei prigoniiți și de eliberare a fondului pentru monumentul lui Iancu.

Sentența aceasta, adusă de același ministru Percezel, care a inițiat oficiu și insultarea memoriei lui Iancu, și confiscarea fondului, s'a pronunțat în urma recursului dat, pe care îl publicăm astăzi.

Facem această publicitate fără știrea și autorizarea autorului dl Dr. Amos Frâncu, care, cum aflăm cu regret, se află bolnav, dar' ne credem îndreptățiți la aceasta — prin faptul, că acest act este depus la dosarul Iancu în arhivele publice, — ba chiar îndatorat, ca publiciști români, fiind de o actualitate arzătoare, în marea chestiune ce pasionează întreagă românia.

Acest studiu politic, istoric și juridic, nu ne îndoiim va fi apreciat după merit de întreg poporul românesc. Ear' de sub puterea concluziunilor sale stringente nu vor pute să se subtragă nici aceia, cari astăzi sînt chemați să păzească, cel puțin autoritatea cauzei judecate, dacă nu vor să respecte dreptul firesc ce are fiecare popor, de a ridica monumente eroilor sei.

Earăși după procuror! În urma lui Bud. Hirlap și Magyarország vine acum Egyelértés, să reclame procuror asupra noastră, care de zile întregi pretindem în fulminanți articoli satisfacție.

Organul kossuthist, care așa de mult a slujit, și mai slujește pe Jeszenszky, încheie astfel denunțiantul seu articol:

„Ei bine, satisfacția se va da, va trebui să se dea. Dar' nu Românilor, ci națiunii maghiare, pe care în mod așa de neuvincinos și obraznic o vatemă presa română, care sub guvernul lui Széll earăși a prins curaj. Procuratura regească, sperăm, își va face datoria.“

— Un nou indemn acesta dlui Széll să observe legea, dreptul și dreptatea.“

Din Austria. Mercuri ministrii austriaci s'au întrunit în consiliu și au discutat asupra situațiunii politice, care e accentuată de gravă din toate părțile. Hotărîrile luate nu se cunosc. Se fac însă combinațiuni și se răspâdesc fel de fel de versiuni. După o versiune, s'ar fi luat hotărîrea, ca contele Clary și ministrul de justiție Kindinger să se retragă, ear' ceialalți ministri să rămână la posturile lor. Pentru a ocupa locul contelui Clary e luat în combinație contele Pininski, guvernator Galitziei, contele Pace, vicepresidentul curței de compturi, contele Merveldt, guvernatorul din Tirol și alții. Altă versiune însă afirmă tocmai contrarul, anume, că în consiliu de ministri s'a luat hotărîrea, ca guvernul să nu demisioneze, ci să ducă lupta mai departe cu Cehii. Versiunea din urmă poate să fie mai temeinică, pentru-că Monarchul a declarat în zilele din urmă, că nu se poate dispensa de serviciile contelui Clary și nu-l poate demisiona. Guvernul austriac probabil contează la aceea, că Cehii fiind acum izolați, vor pute fi învinși mai ușor decât atunci când făceau parte din majoritatea „dreptei“.

Mai există și a treia versiune, în înțelesul căreia Monarchul ar avè intențiunea să disoalve parlamentul și să pună în fruntea guvernului pe contele Welsersheimb, actualul ministru pentru apărarea țării, care ar pute guvernă apoi cu ajutorul paragrafului 14 din constituție. În curînd se va vedè care versiune e cea adevărată.

Cronica zilei.

Sibiu, 15 Dec. n.

Memento. 17 Decembrie: Concurs de subnotar în Széplalu (Schöndorf) în pratura Aradului-nou.

18 Decembrie: Licitațiune minuendă în Tâlmăc pentru clădirea casei comunale.

20 Decembrie: Ardeleana adunare generală în Orăștie. — Concurs de notar în cercul Bucium (pretura Roșia-montană). — Concurs de medic în cercul Vălcăul-unguresc (pretura Huedin). — Licitațiune în Cenade (Szász-Csenád) pentru darea în arîndă a moșiei (230 jug.) vîduvei Eva lui Ioan Istade, Concurs de medic în cercul Herneacova (Aranyág) în pretura Temes-Rékás.

O nouă revistă pedagogică. Pe cum aflăm, profesorul de pedagogie și conducătorul școlii de aplicație pe lângă seminarul pedagogic-teologic din Sibiu, Dr. Petru Șpan, cu începerea anului 1900 va scoate o revistă proprie pedagogică, al cărei titlu va fi Pedagogia nouă.

La Reuniunea română de înmormîntare din Sibiu s'au mai înseris următorii membri: Nicolae Tămaș, amplot de stat în pens.; d-na Cecilia Tămaș n. Cornea, d-șoara Silvia Tămaș; George Arpășan, econ.; Ioan Ișan, crăsnic; Ioan Ciontea, cul-tipogr.; Elisabeta Ciontea n. Modran, Ioan Pinciu, ec.; Maria Pinciu n. P. Joandrea.

Episcop între studenți. Contele Gustav Majláth, episcopul dieceei romano-catolice a Transilvaniei în una din zilele trecute fiind în Cluj în afaceri bisericesti, a cercetat și ședina societății de lectură a elevilor dela gimnasiul rom-catolic; a ascultat până la sfîrșit discuțiile asupra temelor, luând însuși parte la ele și dând tinerilor sfaturi și înviațiuni cum să elaboreze temele și cum să discute logic și științific.

Causa suspendării părintelui V. Mangra dela catedra de profesor seminarial, — cauză care datează de vre-o 5-6 ani — a fost așternută de curînd din partea episcopului la ministerul de culte. După multe sunvoni ce au circulat zilele din urmă prin ziare, vine P. Lloyd și într'o notiță dă a se înțelege, că p. Mangra va fi restituit în postul seu.

Însoțirea de credit sâtească sistem Raiffeissen din Vestem își va începe zilele acesteia activitatea, după ce tribunalul reg. din Sibiu dto 25 Noembrie n. c. nr. 7171, a provăzut statutele cu clausula de aprobare. În fruntea acestei însoțiri, înființate la stăruința secretarului Reuniunii române agricole, a dlui Vic. Tordăștanu, stă ca president dl George I. Ogreaan, proprietar, al cărui netăgăduit merit este înființarea în Vestem a însoțirii. Organ de publicitate al însoțirii s'a decretat Foaița Poporului.

Știri mărunte. Duminecă, 17 Decembrie, se începe tirgul de țeară al Clujului.

— Princesa Agneta Salm-Salm din Bruxella, a plecat la Transvaal, ca să intre în oastea Burilor ca îngrijitoare de bolnavi.

— Reuniunea vîntătorilor din Sibiu va aranja Duminecă, 17 Decembrie, mare vîntătoare în revirul dela Șura-mică. Convenire la 7½ ore dimineața la birtul comunal din Șura-mică.

MAI NOU.

Războiul.

Urmează tot catastrofe pentru Englezi. După înfrîngerea dela Stormberg a' urmat catastrofa dela riul Modder, care după știrile mai noue, s'a înțelplat Lun. Englezii aici au suferit perderi grozave. Mai mult a suferit brigada highlanderilor și regimentul cunoscut sub numele de „garda neagră“. Din acesta abia au rămas 160 de oameni. A căzut generalul regimentului, Gordon și majorul gardiștilor, Coldstream, Winchester.

În Londra e mare consternația din cauza înfrîngerei lordului Methuen. Sentimentul public e foarte agitat. Guvernul face pregătiri pentru noue mobilisări. Standard e informat, că guvernul a decis mobilisarea divisei a șeptea și a unei divisei de rezervă.

Teatru orașenesc în Sibiu.

Direcțiunea: Leo Bauer.

Sămbătă, 16 Decembrie n.

D-na Elisabeta Hruby, ca oaspe.

FRAU SUSANNE.

Dramă în 5 acte, de Paul Lindau.

Începutul la 7 ore seara.

Pentru redacția și editura responsabile: Andreiu Baiteș. Proprietar: Pentru Tipografia, societate pe acțiuni: Iosif Marsheal.

Făinuri

dela

„Prima moară pe cilindri“ în Orlat

a lui

Iacob Uhl și fiii

(strada Morei nr. 17),

de cea mai bună calitate, sorte escelente, care între ori-și-ce împrejurări poate susține concurența față cu toate făinele ungare și obține mulțumirea deplină a tuturor cumpărătorilor și cunoscătorilor, — se poate căpăta în cele mai frumoase asortiri la firmele: Iuliu Ballmann, strada Morei, A. Bruckner, strada Ocnei, Rudolf Grell, strada Cisnădiei, Iuliu Frenzt, strada Gușteritei, Ludovic Fuels, Piata-mare, Gustav Kessler, strada Măcelarilor, Ludovic Kurovsky, strada Faurilor (Schmiedgasse), Aurel Simion, strada Sărei, Matias Stefani, strada Gușteritei, Francisc I. Wagner mai nainte Constantin Bugarski, strada Cisnădiei, Iosif Zimmermann, colțul stradelor Faurilor și Ocnei (Schmied și Burgergasse) și la filialele

Iacob Uhl și fiii

în strada Dumbrăvel (Jungenwald) și strada Turnului (Saggasse).

Totodată recomandăm noua noastră brutărie, în care în interesul celei mai mari curățenii, aluatul se frământă nu cu mâinile, ci cu o mașină pusă în funcțiune prin curente electrice, și se coace în cuptor cu etagiu, ars pe dinafară, așa că posibilitatea de a se lipsi de aluat cenușă, resturi de cărbuni etc. este absolut eschisă. [889] 1-6

Comandă pentru orice soluri de aluat și pâine efectuosă prompt.

Iacob Uhl și fiii.

Numai vr'o câteva zile încă.

Sortirea deja la 30 Decembrie 1899

loteriei filantropice ung. de stat.

Câștigul principal 150.000 cor.

Suma câștigurilor 365.000 cor.

Losuri à 2 fl. se capătă: la direcțiunea loteriilor în Budapesta (IX, Csepelrakpart, semi-etaj), la toate oficiile de dare și salina, la cele mai multe oficii postale și la organele instituite pentru vinderea de losuri în toate orașele și localitățile mai însemnate. [344] 2-2

Budapesta, la 1 August 1899.

Direcțiunea reg. ung. a loteriilor.

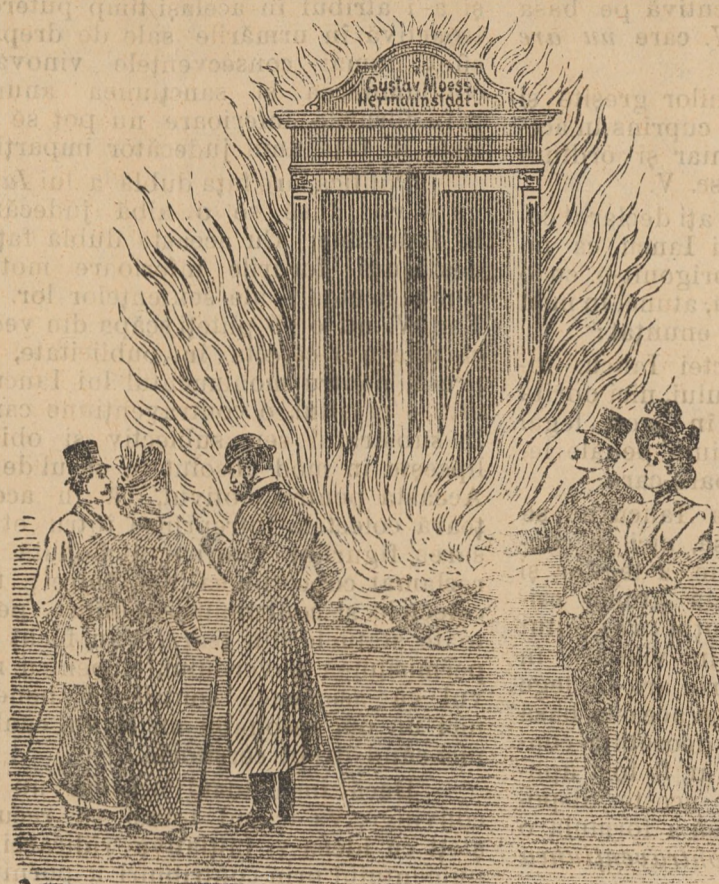
„Tipografia“, societate pe acțiuni în Sibiu

Strada Poplăcii Nr. 15.

Biblioteca populară a „Tribunei“.

1. Pădureanca. Novela de Ioan Slavici, 12 coale tip., broș., elegant. Un exemplar cu prețul redus dela 40 cr. sau 1 lei la 80 cr. sau 60 bani.
2. Fata Stolerului de Matilda Cugler-Poni. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
3. Ce n'a fost și nu va fi. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
4. Pipăruș Pătru. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
5. Păcălă și Tândală. Anecdota de Silvestru Moldovan. Prețul unui exemplar 8 cr. sau 6 bani.
6. Jucării și jocuri de copii. De P. Ispirescu, colegiu-tipograf. Un exemplar 25 cr. sau 50 bani.
7. Teiu legănat. Poveste de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
8. Colăcișorul. Obiceiurile țeranilor români la nuntă, de Benedict Vicini. Un exemplar 16 cr. sau 32 bani.
9. Fieca a nouă mame. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 14 cr. sau 28 bani.
10. Povestea lui Ignat. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
11. Sfântul Nicolae. De Matilda Cugler-Poni. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
12. Îndărăniul. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
13. Răstăm de mamă. Legendă populară din gîrului Nășăndului. De George Coșbuc. Un exemplar 6 cr. sau 12 bani.
14. Bunica de Bojena Němcová, tradusă din limba boemă de prof. Dr. Urban Iarnik. Un exemplar cu prețul redus dela 1 fl. sau 8 lei la 80 cr. sau 1 lei 20 bani.
15. Vlad și Catrina. Poveste de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
16. Din bătrâni. Ghicitori, întrebări și răspunsuri, frământări de limbă, adunate de Gr. Sima al lui Ión. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
17. Pe pământul Turnului de George Coșbuc. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
18. Caldărușa cu trei picioare. Poveste francească de Eleonora Tănăsescu, după A. Genesray. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
19. Cenușoara. Poveste de I. T. Mera. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
20. Un peștor îndărăniac. Novela de Björnsterne Björnson. (1856). Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
21. Frieșenul meu Văntură-Teard. Din novela californiene ale lui Bret Harte. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
22. Scăpărătoarea. Din povestile lui Andersen. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
23. Fata Craiului din estini. De George Coșbuc. Un exemplar 4 cr. sau 8 bani.
24. Strigoaica. Din fantasilor lui Nicolae Gogol. Un exemplar 20 cr. sau 40 bani.
25. Drama mamei. Baladă de George Coșbuc. Un exemplar 20 cr. sau 40 bani.
26. Taina unei vieți. De Björnsterne Björnson (1869). Un exemplar 6 cr. sau 12 bani.
27. Vecinii. Din fantasilor lui Nicolae Gogol. Un exemplar 80 cr. sau 60 bani.
28. Păcălă în satul lui. Poveste de Ioan Slavici. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
29. Sgârșitul. Comedie de Molière. Un exemplar 40 cr. sau 80 bani.
30. Lumea proșilor. Poveste de Silvestru Moldovan. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
31. Născu-împărat. Poveste din popor de „Mărgineanu“. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
32. Dina-împărăteasă și penca ei aleasă. Poveste din popor de „Mărgineanu“. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
33. Fulger. Poveste în versuri de George Coșbuc. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.
34. Spice de aur. Cules de dascălul Ioan F. Lăzar. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
35. Un idil în Roșeni. Novela de Bret Harte. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
36. Baba Iadului. Poveste în versuri de Ioan Moța. Un exemplar 8 cr. sau 16 bani.
37. Prințesa formoseată. Poveste în versuri de P. Dulfin. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
38. Dina Mărgărelelor. Poveste în versuri de Ioan Moța. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
39. Doi copii. Poveste de Ioan Moța. Un exemplar 10 cr. sau 20 bani.
40. O partidă în patru. De Antoniu Ghislarsoni. Un exemplar 12 cr. sau 24 bani.
41. Posacul bun de inimă. Comedie în 3 acte de Carlo Goldoni. Tradusă de domnișoarele Al. și Luc. I. Romanescu. Un exemplar 25 cr. sau 50 bani.
42. Croitorul și cei trei feciori. Poveste de Ioan Moța. Un exemplar 15 cr. sau 30 bani.
43. Mica Fădăci. De George Sand. Un exemplar 40 cr. sau 80 bani.
44. Rușalia păcurarului. Poveste de Nicolae Trimbițoiu. Un exemplar 22 cr. sau 44 bani.
45. Roma invinsă. Tragedie în 5 acte de Alexandru Parodi. Tradusă de I. L. Caragiali. Un exemplar 24 cr. sau 48 bani.
46. Clara Milici. Novela de I. Turghenev. Tradusă de din limba rusă de Enea Hodoș. Un exemplar 40 cr. sau 80 bani.
47. O sută de ani. De Ioan Slavici. Un exemplar 5 cr. sau 10 bani.

Celor-ce cumpără un număr mai mare de exemplare, cu deosebire librarilor și peste tot vânzătorilor, s'ă dă rabatul cuvenit.

Fabrică de casse.

Subscribul îmi iau voie a face atent p. t. publicul meu la

cassele sigure de foc și spargere,

care se fac în fabrica mea. La mine se fac casse numai din material bun și tare. De aceea rog cu deosebire on. public, care caută casse, să binevoască a fi cu atențiune în lista prețurilor la greutatea și măsura indicată pentru-ca privindu-le numai pe dinafară se nu cufunde cu alte casse ce obvin în comerț, făcute din material slab și ușor.

În fabrica mea se pregătesc (la comandă, după măsură, cu prețuri ieftine) casse și tresort — e panțerate din oțel absolut imposibile de a le găuri.

Pentru biserică și comuna casse după înțelegere cu plătare în rate.

Lista prețurilor gratis și franco

Instalare de lumină Atycelen.

Gustav Moess,

fabrică de casse în Sibiu,

strada Poplăcii-mare Nr. 8.

„Convorbiri Literare“.

„E un adevărat cîntar popular, care în afară de materia calendaristică obicinuită, conține materia cea mai potrivită pentru a ține deșteaptă conștiința națională în popor.“

În »Dela 1848« se povestește luptele Românilor în contra asupritorilor unguri, ear în »Răvașul nostru« se face o dare de seamă despre toate incidentele care au turburat viața românească din Ungaria dela Septembrie 1897 până în Sept. 98.

Într'adevăr mai rar carte care se urmărească cu atîtă unitate de concepțiune scopul propus.

„TIPOGRAFIA“, SOCIETATE PE ACȚIUNI ÎN SIBIU.

A apărut:

CĂLINDARUL POPORULUI

pe 1900

Anul al XV-lea. — Ediție jubilară.

Prețul 20 cr. es. și 5 cr. porto. Compactat în pînză, de salon 50 cr. și 10 cr. porto postal.

„Floare albastră“.

„E anotimpul cîntărilor. În românește până acum n'a apărut decît acesta, și probabil că el va fi pînă la sfîrșit cel mai potrivit scopului pe care s'i-l-a propus, dintre toate cîntărele cari vor apăre de acum înainte în țeară.“

Publicația »Tipografiei« din Sibiu face o fericită excepție și merită să o relevăm. »Călimdarul Poporului« e, cu adevărat, scris pentru poporul român, e o mică cronică a evenimentelor petrecute în țările locuite de Români, un modest dar puternic imbold de îmbărbătare la luptă, de înflăcărare a sentimentului patriotic.«

Cel mai bogat
călimdar românesc în monarhie. Conține 14 articoli literari, istorici, economici, poezii, doine, snoave și glume.

„Doina și icoana din lumea românească“.

Cel mai ieftin
călimdar românesc. Deși e mai bogat cu o coală ca anul trecut, se vinde tot numai cu prețul cel vechiu de

20 cr.

„Familia“.

„O carte îndrăgită ca execuțiune tehnică, variată ca material, și națională ca tendință, mai pe sus de toate națională e »Călimdarul Poporului« de pe anul ce vine (1899).“

Cetîndu-l, îți pare că stai de vorbă cu un țeran așezat și cuminte, care știe să spună atâtea lucruri, încît s'i-e mai mare dragul să-l ascuți... »Răvașul nostru zice: »Răvașul« a devenit un fel de gazetă anuală, care conține în resumat toate chestiunile ventilate în presa noastră periodică în decursul anului.“

Călimdarul Poporului

pe anul vișec

1900.

Anul XV. SIBIU.

Editura și tiparul „Tipografiei“, societate pe acțiuni.

Ilustrațiile.

1. Români din Bănat. — 2. Țerani bătrâni din Săcele (I. Brașov). — 3. Generalul Mihail cav. de Trașca. 4. Valea Șoimului (priveliște). — 5. + Alexandru Filip. — 6. + Ioan Bran de Lemény. — 7. Regele Carol al României. — 8. Regina Elisabeta (Carmen Sylva). — 9. + Ioana Bădilă n. Moldovan. — 10. »Porțile-de-fer«. — 11. Mihail Butean de Beră (mareproprietar în Ciomacoz, care a făcut fundațiuni de 17.750 fl. într'o lună). — 12. Floriana Butean n. Jucan. — 13. Grigorie I. Brătianu, primul președinte al Ligei. — 14. M. Sa Monarhul Francisc Iosif I. — 15. Țarul Rusiei Nicolae II. — 16. Emil Loubet, președintele Republicii franceze. — 17. Umberto, regele Italiei. — 18. Prof. Grig. To-culescu. — 19. Frunțașii comunei Galeș: Preotul, primarul și notarul, la 1867.

Cel mai frumos
între toate călimdarele dela noi. Hârtie fină, litere nouă, dese, tipar frumos, împodobit cu

19 ilustrațiuni!

„Românii la Roma“. Raport amănunțit despre mândrele și imposantele sărbări din „Forul Traian“ cu ilustrațiuni.

Prețul tot cel vechiu numai

20 cr.

„Răvașul Nostru“.

Icoană fidelă despre toate întemplările de peste an din viața politică, culturală, literară și economică a Românilor. „Răvașul“ e împodobit cu ilustrațiuni ca: Împăratul-Rege. — Țarul Rusiei. — Suveranii României. — D-na Bădilă etc.

„Liga Română“.

„E un călimdar îndrăgît, interesant și instructiv, care n'ar trebui să lipsească din casa nici unui Român doritor de a fi în curentul afa-cerilor românești de peste munți.“

Sub titlul »Răvașul nostru«, călimdarul publică cronică întreagă a cauzei naționale. O serie de bine reușite ilustrațiuni dau publicațiunei un aspect cât se poate de simpatice.